

**AZ EURÓPAI UNIÓ
TANÁCSA**

**Brüsszel, 2011. december 16. (16.12)
(OR. en)**

18755/11

PI 192

FEDŐLAP

Küldi:	az Európai Bizottság főtitkára részéről Jordi AYET PUIGARNAU igazgató
Az átvétel dátuma:	2011. december 14.
Címzett:	Uwe CORSEPIUS, az Európai Unió Tanácsának főtitkára
Biz. dok. sz.:	COM(2011) 878 végleges
Tárgy:	A BIZOTTSÁG JELENTÉSE A TANÁCSNAK, AZ EURÓPAI PARLAMENTNEK ÉS AZ EURÓPAI GAZDASÁGI ÉS SZOCIÁLIS BIZOTTSÁGNAK – Jelentés a követő jogról szóló irányelv (2001/84/EK) végrehajtásáról és hatásairól

---

A delegációk mellékelten kézhez kapják a Bizottság dokumentumát – COM(2011) 878 végleges.

Melléklet: COM(2011) 878 végleges

EURÓPAI BIZOTTSÁG

Brüsszel, 2011.12.14.
COM(2011) 878 végleges

**A BIZOTTSÁG JELENTÉSE A TANÁCSNAK, AZ EURÓPAI PARLAMENTNEK ÉS
AZ EURÓPAI GAZDASÁGI ÉS SZOCIÁLIS BIZOTTSÁGNAK**

Jelentés a követő jogról szóló irányelv (2001/84/EK) végrehajtásáról és hatásairól

TARTALOMJEGYZÉK

1.	Bevezetés.....	3
1.1.	Az irányelv célja	3
1.2.	A jelentés célja	3
1.3.	Eljárási kérdések és az érdekelt felekkel folytatott konzultációk	4
2.	Az irányelv hatásai.....	4
2.1.	Háttér: a műalkotások világpiaca	4
2.2.	A modern és kortárs művészet piacának versenyképessége az Európai Unióban a követő jogot nem alkalmazó piacokhoz viszonyítva	5
2.2.1.	Az élő művészek alkotásainak árverése.....	5
2.2.2.	A műalkotás értékesítését követő 70 éven belül elhunyt művészek műveinek árverése	6
2.3.	A belső piacra gyakorolt hatások	6
2.3.1.	Az élő és elhunyt művészek műalkotásainak árverése	6
2.3.2.	Az átfogó piaci részesedések változása.....	7
2.4.	A művészeti piacok alakulását befolyásoló tényezők.....	7
2.4.1.	Mozgás a magasabb árkategóriákban.....	8
2.4.2.	Adminisztratív terhek az alacsonyabb árkategóriákban.....	8
3.	Végrehajtási kérdések nemzeti szinten	9
3.1.	Jogdíjak	9
3.2.	Igazgatási eljárások	9
3.2.1.	Ügyviteli költségek	9
3.2.2.	A közös jogkezelő szervezetek költségei.....	10
3.2.3.	A dominóhatás	10
4.	A művészekre gyakorolt hatások	10
4.1.	A művészek haszna és költségei	10
5.	Következtetések	11
5.1.	Az európai piacok versenyképessége.....	11
	1. melléklet.....	13

1. BEVEZETÉS

1.1. Az irányelv célja

A követő jogról szóló (2001. szeptember 27-i 2001/84/EK) irányelv (a továbbiakban: az irányelv) két fő célkitűzésre összpontosított: egyrészt arra, hogy a „képzőművészeti alkotások szerzőinek gazdasági részesedést biztosítson az alkotásuk sikeréből”¹, másrészt arra, hogy e jog Európai Unióban történő alkalmazását összehangolja. A Bizottság úgy ítélte meg, hogy „e jog alkalmazása vagy nem alkalmazása jelentős hatást gyakorol a belső piacon belüli versenyképességre, mivel a követő jogból fakadó fizetési kötelezettség fennállása vagy hiánya olyan szempont, amelyet minden olyan személynek számításba kell vennie, aki egy műalkotás adásvételében érdekelt. Ezért e jog olyan tényező, amely a verseny torzulását, valamint a kereskedelem Közösségen belüli eltolódását okozhatja.”²

Az irányelv ezekkel a célkitűzésekkel összhangban a követő jog alkalmazására vonatkozó legfontosabb feltételek összehangolását szorgalmazta: i. a védelemre vonatkozó jogosultság és a védelmi idő; ii. a követő jog hatálya alá eső műalkotás-kategóriák; iii. a szabályozandó tevékenységek, például a műkereskedők tevékenységei; iv. a különböző ársávokra alkalmazandó jogdíjak; v. azon legalacsonyabb eladási ár maximális küszöbértéke, amely esetében a követő jog alkalmazandó (3 000 EUR); és vi. a harmadik országból származó jogosultakra vonatkozó rendelkezések. Az irányelv 2006. január 1-jén lépett hatályba.

Az irányelv elfogadásakor az akkori 15 tagállamból a következő 4 tagállam nem alkalmazta nemzeti jogában a követő jogot: Ausztria, az Egyesült Királyság, Hollandia és Írország. Ezen tagállamok számára 2010. január 1-ig átmeneti időszakot engedélyeztek, amely alatt az elhunyt művészek alkotásaira nem voltak kötelesek a követő jogot alkalmazni. Ezen tagállamok Máltával egyetemben éltek ezzel a rendelkezéssel, továbbá azzal a lehetőséggel, hogy ezt a kivételes szabályozást két évvel meghosszabbítsák. Ez az időtartam 2012. január 1-jén letelik, és az irányelvet ettől az időponttól kezdődően valamennyi tagállamban teljes körűen alkalmazni kell.

1.2. A jelentés célja

Az irányelv 11. cikke előírja a Bizottság számára, hogy az Európai Parlament, a Tanács, valamint a Gazdasági és Szociális Bizottság számára ezen irányelv végrehajtásáról és hatásáról jelentést készítsen. Ez a jelentés eleget tesz ennek a követelménynek. A jelentés a 11. cikk rendelkezéseivel összhangban különösen az irányelvnek a belső piacra gyakorolt hatását vizsgálja, valamint azt, hogy a követő jog bevezetése milyen következményekkel jár azokban a tagállamokban, amelyek ezen irányelv hatálybalépése előtt nem alkalmazták ezt a jogot nemzeti jogukban. A jelentés különös figyelmet szentel a Közösség helyzetének a követő jogot nem alkalmazó érintett piacokhoz képest, értékeli az irányelvnek a művészi alkotókedv ösztönzésében betöltött szerepét, valamint áttekinti az igazgatási eljárásokkal kapcsolatos helyzetet a tagállamokban.

---

¹ Az irányelv (3) preambulumbekendése.

² Az irányelv (9) preambulumbekendése.

1.3. Eljárási kérdések és az érdekelt felekkel folytatott konzultációk

A Bizottság a jelentés elkészítésekor széles körű konzultációt folytatott a 11. cikkben meghatározott legfontosabb kérdésekről, többek között a tagállamoktól történő információkérésről.

A közzétételre 503 válasz érkezett. A válaszok legnagyobb része (422) állampolgároktól: a művészek jogutódaitól (248, elsősorban Franciaországból és Olaszországból), illetve művészekről (174, főként az Egyesült Királyságból és Franciaországból) érkezett. A művészeti piac képviselői (48), a közös jogkezelő szervezetek, a művészek szakmai szervezetei és egyes hatóságok szintén reagáltak.

2. AZ IRÁNYELV HATÁSAI

2.1. Háttér: a műalkotások világpiaca

A műalkotások és régiségek világpiaca – ideértve a képző- és díszítőművészetet is – 43 milliárd EUR-s forgalmat bonyolított le 2010-ben, amikor is a „válság” évét, 2009-et követően (amikor az értékesítés 28 milliárd EUR-ra esett vissza) a forgalom visszaállt a 2008-as szintre.³

Az EU érték alapján mért világpiaci részesedése 2010-ben 37 % volt, melyet az USA (34 %) és Kína (23 %) követett.⁴ A műalkotások és régiségek világpiacán az utóbbi hat évben a legjellemzőbb tendencia a kínai piac részesedésének meredek emelkedése a 2006-os 5 %-ról, illetve az Egyesült Államok és az EU piaci részesedésének egyidejű visszaesése (az adatokat lásd az 1. melléklet 1. ábrájában).

A műalkotások és régiségek piacának forgalma 13 %-kal emelkedett és 2010-ben már 35 millió ügyletet bonyolítottak le. A világpiaci értékesítés megoszlik az aukciós házak (2010-ben 49 %) és a műkereskedők (51 %) között. 2010-ben az árverések forgalma összesen mintegy 21 milliárd EUR volt, míg a képzőművészeti aukciók⁵ forgalma mintegy 7 milliárd EUR-t tett ki. Lásd a melléklet 1. táblázatát.

A műalkotások és régiségek piaca egészében véve nemcsak a forgalmat tekintve járul hozzá jelentősen a világgazdasághoz, hanem azáltal is, hogy támogatja a vállalkozásokat, valamint közvetlenül vagy közvetett módon elősegíti a foglalkoztatást és a készségek fejlesztését. Az Arts Economics becslése szerint 2010-ben világszerte mintegy 400 000 bejegyzett üzleti vállalkozás (aukciós ház, műkereskedő) működött és az Európai Unióban több mint 59 000 vállalkozás, többek között 4000 aukciós ház és 55 000 kereskedő közel 270 000 alkalmazottat foglalkoztatott, illetve óvatosságszerű becslés szerint 110 000-nél több munkahelyet támogatott a műkereskedelem által igénybe vett kiegészítő és támogató szolgáltatások terén.

³ A számadatok az Arts Economics és az Artnet adatain alapulnak.

⁴ Az Arts Economics műalkotások és régiségek kínai piacára vonatkozó adatai magukban foglalják a kínai anyaországot, Hongkongot, Makaót és Tajvant.

⁵ a díszítőművészet kivételével

2.2. A modern és kortárs művészet piacának versenyképessége az Európai Unióban a követő jogot nem alkalmazó piacokhoz viszonyítva

A követő jog közvetlenül csak a kortárs és modern képzőművészeti alkotások kereskedelmét, azaz az élő uniós művészek, illetve a műalkotás értékesítését követő 70 éven belül elhunyt uniós művészek műveinek eladását érinti. A követő jog tárgyát képező alkotások 2010-ben az árveréseken világszerte összesen mintegy 2,1 milliárd EUR-t tettek ki. Az EU-ban ezek az alkotások 2010-ben a képzőművészeti árverések értékének 50 %-át tették ki⁶, szemben az USA-beli 35 %-kal, a svájci 25 %-kal és a 3 %-os részaránnyal a világ többi részén. Lásd a melléklet 1. táblázatát.

2.2.1. Az élő művészek alkotásainak árverése

Az összes élő művész képzőművészeti alkotásainak árverése 2010-ben mintegy 1 milliárd EUR-s forgalmat jelentett és az EU ennek mintegy egyharmadát képviselte. 2010-ben az élő uniós művészek alkotásainak árverése világszerte az élő művészek műalkotásai értékesítésének egyharmadát (340 millió EUR) képviselte.⁷

A kortárs képzőművészeti alkotások árverési értéke a 2005–2010-es időszakot tekintve 136 %-kal emelkedett. Az emelkedés mértéke az Egyesült Államokban és az EU-ban elmaradt az átlagtól (60 %-os, illetve 92 %-os volt), míg Svájcban 334 %-os, Kínában pedig 646 %-os forgalomnövekedést regisztráltak.⁸

A 2005–2010-es időszakot illetően az EU-nak 37 %-ról 30 %-ra esett vissza a piaci részesedése az élő művészek alkotásainak árverése tekintetében, ami főleg az Egyesült Királyság piaci részesedésének 27 %-ról 20 %-ra történő visszaesésének betudható. Az Egyesült Államok szintén veszített piaci részesedéséből, ami 54 %-ról 37 %-ra esett vissza, ugyanakkor Kína részesedése 8 %-ról 24 %-ra nőtt. Svájc piaci részesedése némiképp emelkedett: 0,3 %-ról 0,5 %-ra.

Az élő uniós művészek alkotásainak értékesítését illetően az EU a 2008–2010-es időszakot tekintve tovább veszített piaci részesedéséből.⁹ Az Egyesült Királyság piaci részesedése 2008-ban, három évvel a követő jogról szóló irányelv hatálybalépését követően volt a legmagasabb, 62 %-os. Az Egyesült Államok piaci részesedése ugyanakkor 5 százalékponttal 28 %-ra emelkedett, továbbá a követő jog alkalmazását az élő uniós művészek alkotásai vonatkozásában alkalmazó néhány tagállam (Ausztria, Hollandia, Olaszország¹⁰) piaci részesedése szintén emelkedett ebben az időszakban. Lásd az 1. táblázatot. Amennyiben a

---

⁶ A műalkotások világpiacán végbemenő mozgások tárgyalásakor elsősorban a képzőművészeti aukciók adatait vettük alapul, mivel az értékesítések nyilvánosak, és azért a 2005–2010-es időszakot vettük figyelembe, mert az irányelv 2006. január 1-jén lépett hatályba. A követő jog tárgyát képező műalkotásokra vonatkozó adatok csak a 2008–2010-es időszakot illetően állnak rendelkezésre.

⁷ Egyéb piacoktól eltérően, ahol az árverések egyenletesen oszlanak meg, az élő művészek nagy része inkább műkereskedőkön keresztül és nem árverések útján értékesíti az alkotásait. A kereskedők által lebonyolított forgalom ebben az ágazatban viszonylag magas, becslések szerint mintegy kétszerese az árverések forgalmának.

⁸ Az összehasonlítást óvatosan kell kezelni, mivel Kínában például igen nagy az érdeklődés a hagyományos kínai műalkotások iránt.

⁹ Ezeket az adatokat óvatosan kell kezelni, mivel nem fedik le a követő jog harmonizációját megelőző, illetve követő időszakot. A 2008–2010-es időszak mellett példa nélküli időszak, hiszen fellendülés és válság egyaránt előfordult.

¹⁰ Olaszország a gyakorlatban 2006-tól alkalmazza a követő jogot.

rendelkezésre álló adatokat egy tágabb időintervallumban vizsgáljuk, megállapíthatjuk, hogy 2010-ben az EU piaci részesedése az élő uniós művészek alkotásainak értékesítését illetően a 2002-es 60 %-ról 66 %-ra, míg az Egyesült Királyság piaci részesedése 40 %-ról 42 %-ra emelkedett.

A kortárs műalkotások (és általában véve a műalkotások) piacán végbemenő eseményeket tágabb értelemben vizsgálva megállapítható, hogy jelenleg nem áll rendelkezésre elegendő bizonyíték arra vonatkozóan, hogy az élő művészek alkotásai tekintetében az EU piaci részesedésének csökkenése a szóban forgó időszakban közvetlenül a követő jog 2006. évi harmonizációjának lenne tulajdonítható (lásd továbbá a 2.4. bekezdést).

2.2.2. A műalkotás értékesítését követő 70 éven belül elhunyt művészek műveinek árverése

A „modern” képzőművészeti alkotások (az 1875 és 1945 között született művészek műveinek) árverése mintegy 3,5 milliárd eurós forgalmat képviselt a világon 2010-ben. Ebből (a műalkotás értékesítését követő 70 éven belül elhunyt művészek alkotásainak eladása után) az EU piacán 1 milliárd EUR összegű jogdíjat fizettek ki a „jogutódok” számára.

A piac összességében véve a 2005–2010-es időszakban 126 %-kal nőtt. Svájc forgalma 25 %-kal, az Egyesült Államoké 69 %-kal, az Európai Unióé pedig 85 %-kal nőtt, míg Kínában a forgalom kimagasló mértékben, 1300 %-kal emelkedett. Az EU világszinten veszített piaci részesedéséből, ami jórészt az Egyesült Királyság piaci részesedésének (27 %-ról 20 %-ra) csökkenésének tudható be; az Egyesült Államokban és Svájcban is hasonló volt a helyzet. Kína piaci részesedése meredeken emelkedett: 4 %-ról 23 %-ra.

Az uniós „jogutódok” piacát tekintve megállapítható, hogy az Egyesült Királyság piaci részesedése a 2008–2010-es időszakban – amikor a „jogutódok” esetében még nem alkalmazták a követő jogot – 5 százalékponttal, 37 %-ra esett vissza (és az Egyesült Királyság piaci részesedése ugyanebben az időszakban az elhunyt művészek alkotásainak értékesítését illetően tágabb értelemben véve is jelentősen, 34 %-ról 20 %-ra csökkent). Az Egyesült Államok piaci részesedése ugyanebben az időszakban 5 százalékponttal emelkedett, míg a többi uniós tagállam részesedése (függetlenül attól, hogy a követő jogot alkalmazták-e az örökösök esetében vagy sem) változatlan maradt. Pillanatnyilag nem figyelhető meg olyan összefüggés, ami arra engedne következtetni, hogy az elhunyt művészek alkotásaira a követő jogot nem alkalmazó tagállamok a fenti időszakban jobb eredményt értek volna el, mint azok a tagállamok, amelyek a követő jogot alkalmazták. Lásd a melléklet 1. táblázatát.

2.3. A belső piacra gyakorolt hatások

Arra a várakozásra való tekintettel, hogy a követő jog eltérő alkalmazása a „kereskedelem Unión belüli eltolódását” okozhatja, a Bizottság annak megállapítására törekedett, hogy vajon a kereskedelem a követő jog alkalmazását az élő művészek műalkotásaira már 2006-ban bevezető tagállamoktól más tagállamok irányába eltolódott-e, illetve a követő jogot csak 2012. január 1. után alkalmazó tagállamok az elhunyt művészek alkotásainak értékesítése során tényleg rendelkeznek-e komparatív előnnyel. A Bizottság a 2005–2010-es időszak vonatkozásában rendelkezésre álló adatokat vizsgálta.

2.3.1. Az élő és elhunyt művészek műalkotásainak árverése

A művészeti piacok jellegüket és elrendezésüket tekintve Unió-szerte különbözőek. Például, míg a követő jog tárgyát képező műalkotások árverése tekintetében értékben az Egyesült

Királyság rendelkezik az EU-ban a legnagyobb piaci részesedéssel (2010-ben 64 %), amelyet Franciaország (12 %) és Németország (5 %) követ, a legtöbb ügyletet Franciaországban bonyolították le (26 %).¹¹

2010-ben az árveréseken keresztül lebonyolított ügyletek közül mintegy 65 000 ügylet tartozott a követő jog hatálya alá, amelynek nagyjából kétharmadát az elhunyt művészek alkotásai, egyharmadát pedig az élő művészek művei képviselték. Lásd a melléklet 1. táblázatát.

A 2005–2010-es időszakot tekintve az élő művészek műalkotásainak árverését mind mennyiségben, mind értékben vizsgálva nem állapítható meg olyan egyértelmű jel, amely arra engedne következtetni, hogy a kereskedelem szisztematikusan eltolódott volna azoktól az uniós tagállamoktól, amelyek a követő jogot az élő művészek vonatkozásában már 2006-ban bevezették.

Az Egyesült Királyság 2005-höz viszonyítva mind az elhunyt, mind az élő művészek műalkotásainak értékesítése tekintetében veszített piaci részesedéséből. Az élő művészek követő jog hatálya alá tartozó műalkotásait tekintve 2008 és 2010 között szintén veszített piaci részesedéséből, noha a legnagyobb, 61 %-os piaci részesedést mégis 2008-ban, azaz három évvel az irányelv hatálybalépését követően könyvelhette el. A követő jogot első alkalommal bevezető többi tagállam (Ausztria, Hollandia és Olaszország) az említett időszakban szintén az Egyesült Királyság rovására növelte piaci részesedését. Meg kell említeni, hogy az Egyesült Királyság az elhunyt művészek műalkotásait tekintve mind a 2005–2010-es időszakban, mind a 2008–2010-es időszakban veszített piaci részesedéséből. A követő jogot már alkalmazó tagállamok közül Franciaország és Németország a 2008-2010 közötti időszakban kismértékben növelte piaci részesedését az élő uniós művészek alkotásainak eladása terén (5 %-ról 7 %-ra, illetve 3 %-ról 4 %-ra), miközben az EU többi részének részesedése stabilan 2 % maradt. Az elhunyt művészek műalkotásait tekintve a piaci részesedés változatlan maradt. Lásd a melléklet 1. táblázatát.

2.3.2. *Az átfogó piaci részesedések változása*

A piaci részesedés egészét tekintve (az aukciókon kívül) és a 2005–2010-es időszak vonatkozásában sem állapítható meg egyértelmű tendencia. Ausztria, Hollandia és Olaszország piaci részesedése az EU piacán az élő művészek műalkotásait tekintve némiképp nőtt, míg az Egyesült Királyság részesedése – a tagállam egész piacának beszűkülésével összhangban – jelentős mértékben csökkent.

Az elhunyt művészek műalkotásainak kereskedelmét tekintve a piaci részesedések változása hasonlóan vegyes képet mutat. Az Egyesült Királyság piaci részesedése az egész piac beszűkülésével megegyező mértékben csökkent, Németország és Hollandia részesedése kissé visszaesett, ugyanakkor Franciaország, Ausztria és Olaszország részesedése nőtt.

2.4. **A művészeti piacok alakulását befolyásoló tényezők**

Számos érdekelt fél kiemelte, hogy a különböző művészeti piacok jellegét, alakulását és azok relatív versenyképességét sok tényező befolyásolja. A tágabb adórendszer, többek között a

---

¹¹ Az Egyesült Királyságban azért olyan magas az eladások értéke, mert néhány műalkotás kimagaslóan magas áron kerül értékesítésre. 2010-ben például a művészeti piac értékének 54 %-át a 2 millió EUR-s árkategóriában értékesített műalkotások tették ki (amelyek az ügyletek mindössze 0,5 %-át képviselték).

hozzáadottérték-adó alkalmazása jelentős szerepet játszhat. A hozzáadottérték-adó az EU-n belül jelentős eltéréseket mutat a 15 % és 25 % közötti sávban. Az érdekeltek szintén megemléstették a jutalék mértékét és az ügyviteli költségeket, ezen belül a követő jog alkalmazásával kapcsolatos költségeket.

Más kérdések szintén lényegesek. A művészeti piacok érzékenyen reagálnak az ízlés változására, illetve a művészet beruházási értékével kapcsolatos felfogás változására. Ezzel kapcsolatban a szakértelem, az adott piac szakosodása, a bizalom és a kapcsolatok továbbra is fontos szerepet töltenek be. Fontos lehet a vagydon globális eloszlásának változása, amit a kínai művészeti piacok fellendülése is jól bizonyít. Az érdekeltek szintén megemléstették a művészeti piacon bekövetkező változásokat, például a nemzeti és nemzetközi művészeti vásárok kereskedői szektorban megfigyelhető növekvő vonzerejét.

2.4.1. Mozgás a magasabb árkatagóriákban

A műalkotások világpiacára az is jellemző, hogy léteznek „globális piaci csomópontok”, ahol a legnagyobb – 50 000 EUR összeget meghaladó – értékű műalkotások cserélnek gazdát. A magasabb árkatagóriákban történő értékesítések legnagyobb részét képviselő csomópontok az Egyesült Államokban, Kínában és az Egyesült Királyságban találhatóak. Ezt az állítást igazolja az a tény, hogy ezekben az országokban az átlagosnál magasabbak az eladási árak (lásd a melléklet 2. ábráját), valamint az, hogy az értékesítések csekély száma a tranzakciók értékének igen magas százalékát képviseli.

Sok válaszadó megjegyezte, hogy a magasabb értékű műalkotások kereskedelme érzékenyebben reagál a nemzetközi verseny által gyakorolt nyomásra, és hogy az ilyen értékesítésekhez kapcsolódó költségek könnyebben eredményezhetik azt, hogy az eladók inkább olyan piacokat céloznak meg, ahol – még a szállítási költségeket is beleszámítva – általában véve alacsonyabbak a tranzakciós költségek.¹² Az aukciós házak ugyanezen gondolatmenet mentén olyan ügyfelekről számoltak be, akik a követő jog – mint költségtényező – miatt úgy döntöttek, hogy New Yorkba helyezik át az értékesítést. A műkereskedők olyan tendenciát említettek, miszerint az ügyletek az egyik fellendülőben lévő nemzetközi művészeti vásár, például az Art Basel helyszínére kerülnek át. Összegzésképpen megállapítható, hogy az eladók ésszerű megfontolás alapján olyan piacokon értékesítik a termékeiket, ahol számukra a legelőnyösebb ügyletek köthetők, és a követő jog alkalmazása csak az egyik olyan tényező, amely az értékesítés helyének kiválasztását befolyásolja.

2.4.2. Adminisztratív terhek az alacsonyabb árkatagóriákban

Az értékesítés volumene az alacsony árkatagóriákban messze a legmagasabb, azaz elsősorban a „hazai” piacon, ahol az olcsóbb műalkotások nagy mennyiségben cserélnek gazdát. Ilyenek lehetnek például a nemzeti piacok vagy a nemzetközi piacok mellett működő piacok (jó példa erre London), ahol a forgalom rendszerint az alacsonyabb árkatagóriájú művek nagy mennyiségben történő értékesítésén alapul, a műalkotások legnagyobb része az adott környékről származik és azokat többnyire helyi vevők számára értékesítik (lásd a melléklet 3. ábráját). Meg kell jegyezni, hogy ezeken a piacokon általában az olyan kisebb vállalkozások vannak túlsúlyban, amelyek érzékenyen reagálnak a költségeiket növelő szabályozási terhekre. Ezzel a kérdéssel a 3. szakaszban foglalkozunk részletesen.

---

¹² Lásd például Toby Froschauer „The impact of artist resale rights on the art market in the UK” (A művészeket megillető követő jog hatása az Egyesült Királyság művészeti piacán) című 2008 januári írását.

3. VÉGREHAJTÁSI KÉRDÉSEK NEMZETI SZINTEN

3.1. Jogdíjak

Az irányelv központi eleme az öt ársávban meghatározott jogdíjak összehangolása annak érdekében, hogy a követő jog alkalmazását olyan mértékben össze lehessen hangolni, amilyen mértékben az egyenlőtlen ségek a belső piacon torzították a versenyfeltételeket. Egyik érdekelt fél sem jelezte, hogy módosítani kellene az ársávokat vagy a jogdíjakat, illetve azt, hogy az 5000 EUR-nál alacsonyabb értékű műalkotások eladása esetén alkalmazható 5 %-os díjat el kellene törölni.

A követő jog alkalmazására vonatkozó legalacsonyabb küszöbérték esetében a díjak 1 EUR és 3 000 EUR között mozognak. Egyetlen bizonyítékot sem terjesztettek elő annak igazolására, hogy a nemzeti szinten alkalmazott díjak mértékének eltérései kedvezőtlenül befolyásolták volna az Unión belüli kereskedelmet.

3.2. Igazgatási eljárások

Az irányelv lehetővé teszi a tagállamok számára, hogy kötelezővé vagy szabadon választhatóvá tegyék a követő jogi díjak közös jogkezelő szervezet útján történő érvényesítését. Míg a tagállamok többsége kötelezővé tette a követő jog közös jogkezelő szervezet útján történő érvényesítését, számos tagállam ezt nem írta elő. Az érdekeltek nem kérdőjelezték meg a közös jogkezelő szervezet útján történő jogérvényesítéssel kapcsolatos különböző megközelítéseket.

Az irányelv ezen túlmenően nem rendelkezik a követő jog végrehajtásáról és az azzal kapcsolatos ügyvitelről. A nemzeti rendszerekben jelentős eltérések mutatkoznak, ami azt eredményezi, hogy a művészeti piac képviselőire és a közös jogkezelő szervezetekre eltérő mértékű terhek és ügyviteli költségek hárulnak.

3.2.1. Ügyviteli költségek

A művészeti piac legtöbb képviselője felvetette az ügyviteli költségek kérdését. Hangsúlyozták, hogy az általában mennyiségben nagyobb, de értékben alacsonyabb piaci részesedéssel rendelkező kis- és középvállalkozások helyzetét súlyosbítanák a magas ügyviteli költségek, amelyek minden egyes tranzakció esetében felmerülnek. (Ezzel kapcsolatban meg kell jegyezni, hogy csak 2010-ben több mint 65 000 olyan aukciós ügyletet bonyolítottak le, amely a követő jog hatálya alá tartozik.) A követő joggal kapcsolatos ügyintézési költségeket ügyletenként 50 EUR-ra becsülték. Ezek elsősorban személyi jellegű ráfordítások, amelyek a következőkkel kapcsolatosak: i. a követő jogi díjra jogosult művészek meghatározása; ii. az örökösök és egyéb jogosultak kilétének és elérhetőségének meghatározása; iii. a mulasztások és visszatérítések feldolgozása; illetve az informatikai rendszer költségei.

A legjelentősebb tényezőnek a követő jogi díjra jogosult művészek meghatározása tűnik. Míg néhány tagállamban a közös jogkezelő szervezetek kitűnő nyilvántartásokat vezetnek, máshol ezeket az adatokat nem tartják nyilván vagy nem bocsátják ilyen hatékonyan rendelkezésre. Néhány jogkezelő szervezet közzéteszi a velük szerződést kötött és a követő jogi díjra jogosult jogbirtokosok listáját. Azokban a tagállamokban, ahol a követő jogi díj kifizetésének előfeltétele, hogy a művészt a közös jogkezelő szervezet nyilvántartásba vegye, a jogkezelő

szervezetek a lehetséges kedvezményezettekről teljes körű listát tudnak rendelkezésre bocsátani.

Ahol a közös jogkezelő szervezetek nem tudják az információkat rendszerezett és átfogó módon rendelkezésre bocsátani, ott úgy tűnik, a művészeti piac képviselőire hárul az a feladat, hogy ennek utánajárjanak. A jogosultakról szóló nyilvántartások határokon átnyúló rendelkezésre állása és hozzáférhetősége nem biztosított.

A követő jogi díjra jogosult művészekre vonatkozó átfogó és visszakereshető nyilvántartás vezetése az egyik olyan fontos követelmény, amelyet az érdekeltek a követő joggal kapcsolatos ügyviteli költségek csökkentésével összefüggésben megemlítettek. Egy másik megközelítés szerint az átalányösszegű kifizetések szabadon választható és egyszerűsített rendszerét kellene alkalmazni. Az egyik tagállamban a követő jog hatékony érvényesítésének biztosításában legfontosabb szerepet játszó tényezők között a követő jog érvényesítésére vonatkozó, ágazatok (jogosultak, ipar) közötti megállapodást és a kompatibilis informatikai rendszer kialakításában történő együttműködést említették.

3.2.2. *A közös jogkezelő szervezetek költségei*

A közös jogkezelő szervezetek szerint az ügyviteli költségek a beszedett jogdíjak 10–20 %-át teszik ki. A közös jogkezelő szervezetek ügyviteli költségeit általában a jogdíjak kifizetése előtt levonják, így azok a kedvezményezetteket terhelik.

Azokban a tagállamokban, ahol a közös jogkezelő szervezetek csak egyedi megbízás alapján szedhetik be a követő jogi díjakat, rendszerint valamennyi beszedett jogdíjat kifizetik a jogosultak számára. A más rendszert működtető tagállamokban a kedvezményezetteket néha nem tudják megtalálni. Ilyen esetben a beszedett jogdíjak mintegy 5 %-át nem fizetik ki.

3.2.3. *A dominóhatás*

A műkereskedők a követő jog alkalmazása által előidézett ún. „dominóhatást” is kifogásolták, ami azt jelenti, hogy a jogdíjat minden egyes ügylet után meg kell fizetni és azt – a hozzáadottérték-adótól eltérően – nem lehet a kereskedők között lebonyolított ügyletek után visszatéríteni. A követő jogi díj a többször egymás után értékesített műalkotások esetében halmozottan jelentkezik. Azokban a tagállamokban, ahol nemcsak az eladó, hanem a vevő is kötelezhető a jogdíjfizetésre, a műkereskedők két egymást követő ügylet esetében ugyanazon műalkotás után kétszer is megfizethetik a jogdíjat (először vevőként, aztán eladóként).

4. A MŰVÉSZEKRE GYAKOROLT HATÁSOK

4.1. A művészek haszna és költségei

A Bizottság információkat kért a követő jogi díjak beszedéséért és kifizetéséért felelős közös jogkezelő szervezetektől a) a jogdíjban 2005 és 2010 között évente részesülő művészek számával és b) a kifizetett összegekkel kapcsolatban. Az EU 27 tagállamból 10 tagállam jogkezelő szervezete tudott tájékoztatást adni.¹³ Az összegzést lásd a melléklet 3.

---

¹³ Egyes jogkezelő szervezetek csak a kifizetett jogdíjak összegére vonatkozó információkat tudták megadni, a kedvezményezett művészek számát azonban nem; mások a teljes összeget tüntették fel, viszont az évek szerinti megoszlást nem és volt egy olyan szervezet, amely megadta a kedvezményezett

táblázatában. Ebben a tíz tagállamban 2010-ben mintegy 14 millió EUR összegű jogdíjat fizettek ki 6 631 művésznek, illetve azok örökösének, ami a 2007-ben 7 107 művésznek, illetve azok örökösének kifizetett 14,4 millió EUR összegű jogdíjhoz képest viszonylag stabil adatnak tekinthető. A jogdíjak közel felét Franciaországban szedték be. Négy tagállam (Belgium, Dánia, Franciaország és Szlovákia) jogkezelő szervezetei a 2006–2010-es időszak vonatkozásában élő és elhunyt művészek szerinti bontásban bocsátották rendelkezésre az adatokat. Ebben a négy tagállamban értékben a jogdíjak 22 %-át és mennyiségben a jogdíjak 41 %-át fizették ki élő művészeknek a fenti időszakban.

A fenti adatokat többnyire az Arts Economics kutatásai támasztják alá. 2010-ben 5 000 élő művész műalkotását értékesítették 225 millió EUR értékben 19 000 olyan aukciós ügylet keretében, amely a követő jog hatálya alá tartozik. Az örökösöknek a követő jog hatálya alá tartozó értékesítések jóval nagyobb hányada után fizettek jogdíjat, ami értékben a követő jog hatálya alá tartozó eladások 82 %-át, mennyiségben 71 %-át jelentette, és a kedvezményezettek 63 %-át foglalta magában (lásd a melléklet 2. táblázatát).

2010-ben az élő művészek 45 %-a bonyolított le olyan ügyletet (2 271), amely a 3 000 EUR-nál alacsonyabb árkategóriába esett és a követő jog hatálya alá tartozott, és ezek után a művészek legfeljebb 150 EUR összegű jogdíjra voltak jogosultak. Az értékesítések 39 %-a esett az 50 000 EUR alatti kategóriába, az ezek után fizetendő jogdíj összege 2030 EUR-ig terjedt. A konzultációban részt vevő művészek és jogutódok túlnyomó többsége üdvözölte a követő jogi díjra vonatkozó rendszert, mivel az véleményük szerint mind anyagi értelemben, mind elismerés szempontjából fontos szerepet tölt be. Néhány jogkezelő szervezet olyan rendszert is működtet, amelyben kulturális célokból – kifejezetten a fiatal művészek támogatása érdekében – bizonyos összeg (a követő jogi díjból származó bevétel 10 %-a) levonásra kerül. Néhány tagállam jogkezelő szervezete sajnálatát fejezte ki azzal kapcsolatban, hogy a követő jogi díjak mértékének a követő jogról szóló irányelv szerinti összehangolása a nemzeti jogszabályaikban a 12 500 EUR összegű felső határ bevezetése előtt előírt mértéknél alacsonyabb mértékű jogdíjakat és zsugorodó jogdíjösszegeket eredményezett, például Németországban, ahol korábban minden egyes értékesítésre 5 %-os átalánydíjat alkalmaztak.

5. KÖVETKEZTETÉSEK

5.1. Az európai piacok versenyképessége

Nem lehet egyértelmű összefüggést találni aközött, hogy az EU a modern és kortárs művészet világpiacán veszített piaci részesedéséből, valamint aközött, hogy 2006. január 1-jétől az EU-ban összehangolták a követő jog alkalmazására vonatkozó rendelkezéseket. Nem állapítható meg továbbá olyan egyértelmű motívum, amely arra engedne következtetni, hogy a kereskedelem következetesen eltolódott volna azoktól az uniós tagállamoktól, amelyek a követő jogot az élő művészek vonatkozásában már 2006-ban bevezették. Az európai piacokra azonban valamennyi árkategória, illetve mind az aukciós, mind pedig a kereskedői szektor tekintetében egyértelmű nyomás nehezedik, továbbá emlékeztetni kell arra, hogy a követő jog hatálya az elhunyt művészek alkotásaira vonatkozó kivételes szabályozás időtartamának letelte után 2012. január 1-jétől jelentősen ki fog bővülni.

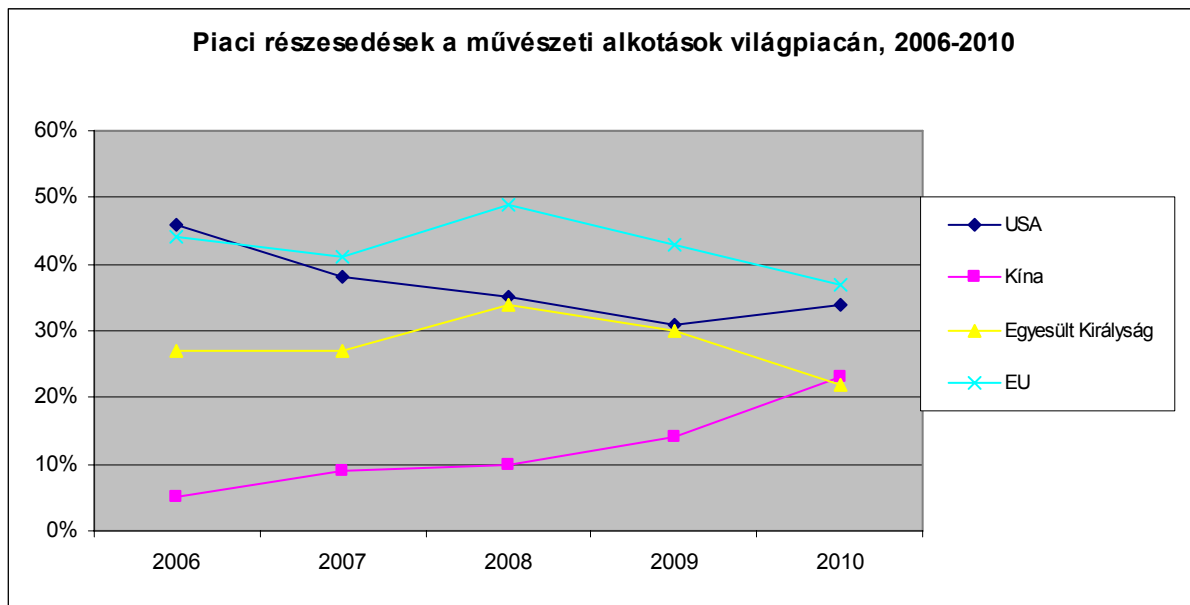
művészek számát, de a kifizetett összeget nem. Nyolc tagállam jogkezelő szervezete semmiféle tájékoztatást nem tudott adni.

Ugyanakkor úgy tűnik, hogy a követő jog érvényesítésével kapcsolatos ügyvitel minősége az Unión belül lényegesen eltérő, ami költséget jelent a művészeti piac képviselői, valamint a művészek számára egyaránt. Ezek a terhek különösen magasak lehetnek a piac alsó kategóriáiban működő azon szereplők számára, akiket a jogérvényesítéssel kapcsolatos ügyintézés költségei arányában nagyobb mértékben érintenek. A Bizottság elismeri továbbá, hogy néhány tagállamban a követő jog érvényesítésével kapcsolatos, nem megfelelő ügyvitel jelentős terheket ró a művészeti piac képviselőire és a művészeknek, valamint a jogutódaiknak járó jogdíjából szükségtelenül nagy összegű levonásokat eredményez.

- A Bizottság úgy ítéli meg, hogy az ágazat gazdasági jelentőségére tekintettel a piaci fejleményeket figyelemmel kell kísérni. További jelentéseket fog készíteni, amelyek eredményeit 2014-ben terjeszti majd elő.
- Kötelezettségvállalásának eleget téve a Bizottság igyekszik meggyőzni a harmadik országokat a követő jog bevezetéséről.
- Az Európai Bizottság úgy ítéli meg, hogy a követő jog hatálya alá tartozó ügyletek volumenére tekintettel hasznos lenne a bevált gyakorlatok európai szintű cseréje annak érdekében, hogy az ügyviteli költségeket valamennyi tagállamban kezelni és minimalizálni lehessen. Ebből a célból egy, az érdekelt felekkel folytatandó párbeszéddel foglalkozó munkacsoportot kíván létrehozni, amelynek az lesz a feladata, hogy az Európai Unióban a követő jogi díjak beszedésével és kifizetésével kapcsolatos rendszer továbbfejlesztésére tegyen javaslatokat.
- Az Európai Bizottság mindemellett úgy véli, hogy a közös jogkezelő szervezeteknek a tagjaikat, illetve a felhasználókat illetően igen magas színvonalú irányítás és átláthatóság mellett kellene működniük, ezért ezzel kapcsolatban 2012-ben olyan javaslatot fog előterjeszteni, amely egyenlő mértékben vonatkozik a követő jog érvényesítésével kapcsolatos ügyvitellel foglalkozó jogkezelő szervezetekre.

1. melléklet

1. ábra – A piaci részesedések változása a művészeti alkotások világpiacán, 2006–2010

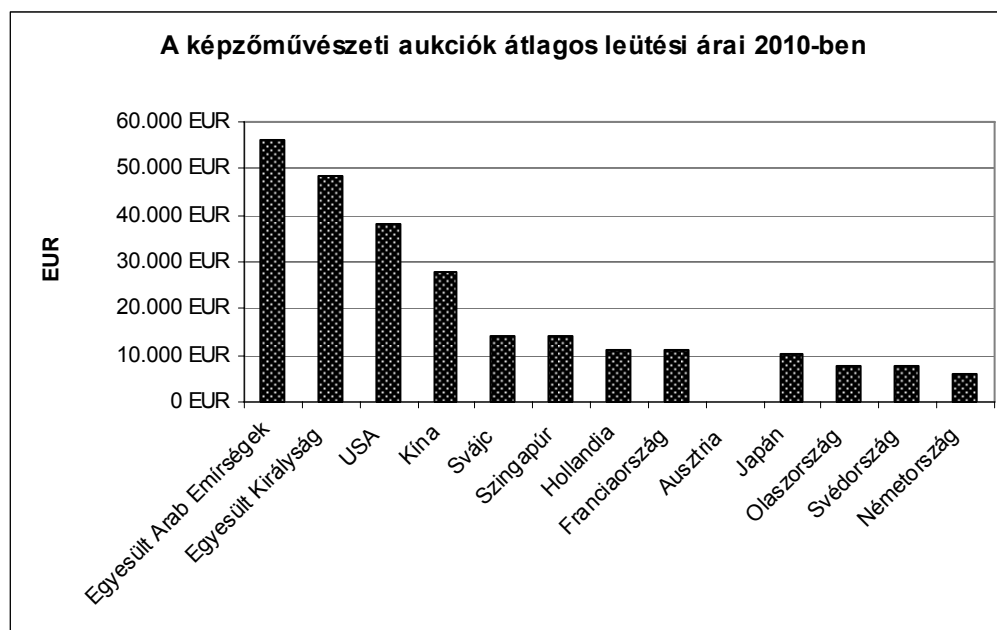
1. táblázat – Aukciós ügyletek 2008-ban és 2010-ben

	Aukciós ügyletek 2008-ban (millió EUR)					Aukciós ügyletek 2010-ben (millió EUR)					
	Valamennyi élő művész	Élő uniós művészek	A műalkotások értékesítését követő 70 éven belül elhunyt művészek művei	A műalkotások értékesítését követő 70 éven belül elhunyt uniós művészek művei	Aukciós ügyletek összesen (képzőművészet és díszítőművészet)	Valamennyi élő művész	Élő uniós művészek	A műalkotások értékesítését követő 70 éven belül elhunyt művészek művei	A műalkotások értékesítését követő 70 éven belül elhunyt uniós művészek művei	Aukciós ügyletek összesen (képzőművészet és díszítőművészet)	Képzőművészeti aukciók
AT	6,5	6,0	15,1	14,3	131,6	8,5	7,6	22,1	19,8	222,8	76,6
FR	40,7	27,4	162,4	136,1	1105,3	51,6	24,1	200,9	120,6	1153,4	396,8
DE	17,4	14,9	61,4	57,2	454,5	16,8	12,3	69,2	53,6	416,5	143,3
IT	20,2	11,7	72,6	60,7	514,1	16,9	14,6	53,0	53,5	250,2	86,1
NL	2,8	2,2	11,4	10,8	126,7	6,7	4,7	1,5	16,9	124,6	42,9
SE	4,9	4,3	20,2	16,0	138,9	9,7	9,4	27,1	22,6	153,3	52,7
UK	506,3	347,0	900,6	752,8	6391,1	199,4	145,1	695,4	661,0	4224,9	1453,4
Az EU többi tagállama	15,8	14,4	51,5	47,5	437,0	15,1	6,9	107,7	83,7	693,8	238,7
EU	614,5	429,0	1295,0	1099,9	9299,3	319,1	224,7	1176,8	1031,7	7239,5	2490,4
USA	421,4	127,9	1129,9	626,5	6607,8	389,5	97,6	1308,2	694,4	6499,6	2235,9
CH	3,9	3,0	26,9	25,9	272,8	5,7	3,4	35,2	29,3	376,5	129,5
A világ többi országa	350,3	5,7	201,8	37,0	2791,1	357,1	17,5	970,8	43,8	6661,2	2226,8
ÖSSZESEN	1390,2	564,5	2653,6	1784,8	18971,0	1071,6	343,2	3490,3	1799,2	20776,8	7082,6

2. táblázat – Az élő művészek és jogutóddal rendelkező európai művészek műveinek árverése, Európai Unió, 2010

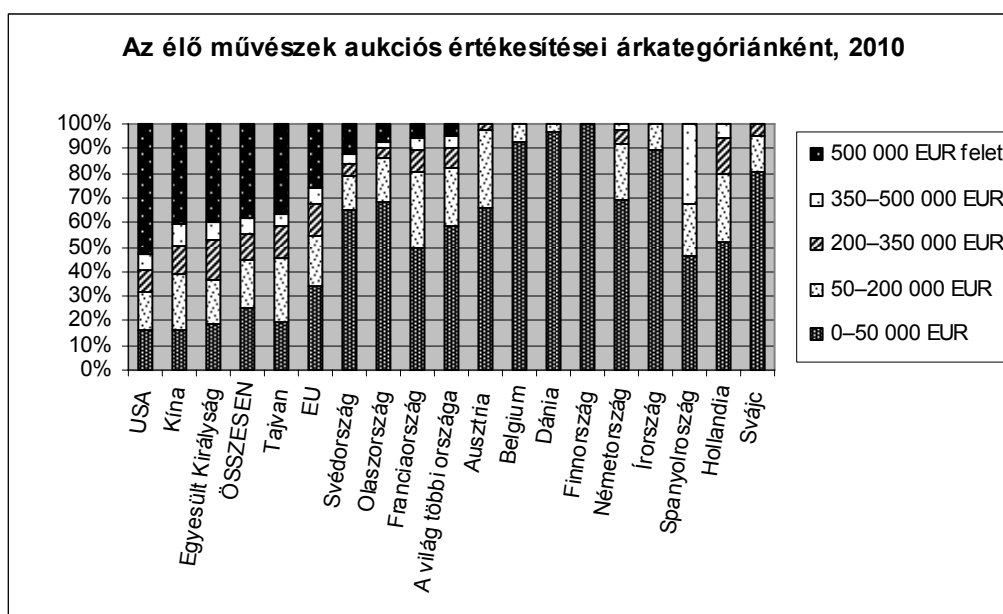
	Érték (millió EUR)	A jogdíjban részeseülő művészek/jogutódok száma	Az ügyletek volumene
Élő művészek	225	5,072	18,670
Jogutóddal rendelkező európai művészek	1,032	8,814	46,380
Összesen	1,257	13,886	65,050
Élő művészek az összes művész %- ában	18%	37%	29%

2. ábra

3. ábra

3. táblázat – A jogdíjban részesülő művészek, valamint a 2005–2010 között kifizetett jogdíjak, a kiválasztott uniós tagállamokban

	2005		2006		2007		2008		2009		2010	
	db.	Érték (millió EUR)	db.	Érték (millió EUR)	db.	Érték (millió EUR)	db.	Érték (millió EUR)	db.	Érték (millió EUR)	db.	Érték (millió EUR)
AT			19	0,038	27	0,07	43	0,111	39	0,093	38	0,11
BE	291	0,256	413	0,505	448	0,51	545	0,623	508	0,46	513	0,554
DK			1604	0,225	2071	1,346	1989	1,403	1511	0,742	1894	0,857
EE		0,007	10	0,018	14	0,021	13	0,011	9	0,01	11	0,004
FR	1991	2,934	2191	5,2	2233	6,51	1985	6,68	1959	6,06	2054	6,848
DE	878	2,351	1020	2,751	1191	3,47	1157	3,374	1112	4,319	1021	3,427
NL			46	0,06	39	0,053	54	0,067	44	0,056	58	0,105
PT					4	0,001	6	0,005	19	0,027	26	0,026
SK	76	0,021	110	0,025	135	0,037	152	0,049	132	0,038	50	0,022
UK			414	0,987	945	2,99	1123	3,45	913	2,594	966	2,696
Összesen		5,569	5827	9,809	7107	15,008	7067	15,773	6246	14,399	6631	14,649